

Pilnveidots Darmšates modelis un tā atbilstība ilgtspējīgas investīciju vides veidošanās pamatnosacījumiem

Jānis Vanags¹, Ilona Butāne², Tatjana Štaube³

¹RTU Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas un vadīšanas institūts. Kalnciema ielā 6, Str., Rīga, Latvija, LV-1048, e-mail Janis.Vanags@rtu.lv

²RTU Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas un vadīšanas institūts. Kalnciema ielā 6, Str., Rīga, Latvija, LV-1048, Latvia, e-mail ilona.butane@lv.ey.com

³RTU Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas un vadīšanas institūts. Kalnciema ielā 6, Str., Rīga, Latvija, LV-1048, Latvia, e-mail Tatjana.Staube@rtu.lv

Kopsavilkums

Pētījumā galvenā uzmanība tiek veltīta ilgtspējīgai investīciju videi, kas ir nozīmīgākais aspekts gan valsts ilgtspējīgas attīstības veidošanā un tautsaimniecības konkurētspējas palielināšanā investīciju piesaistē, gan investīciju projektu īstenošanā uzņēmējdarbības līmenī. Ilgtspējīgas investīciju vides teorētisko aspektu izstrādei darba autori izmanto Vācijas zinātnieku izstrādāto Darmšates ilgtspējīgas investēšanas modeli. Darmšates modelis izstrādāts, izmantojot Gētes un Hohenheimeras universitātes zinātnieku izveidoto ilgtspējīgas investēšanas vides kritērijus, kas sadalīti vairākās, savstarpēji saderīgās un mijiedarbībā esošās grupās. Nozīmīgākās Darmšates modeļa nepilnības ir saistītas ar ilgtspējīgas investēšanas procesa izolāciju no reālās investīciju vides. Zinot, ka tirgus ekonomiskajā sistēmā komersanti uzvedas racionāli, viņi centīsies izmantot konkrētā investīciju vidē esošās iespējas, lai maksimizētu neto naudas plūsmu. Tāpēc Darmšates modeļa īstenošana praksē tiek saistīta ar ievērojamu valsts iejaukšanās pastiprināšanu un dabisko tirgus pašregulēšanās procesu efektivitātes būtisku samazinājumu. Lai mazinātu identificētās nepilnības, pētījuma autori piedāvā pilnveidot Darmšates modeli, izmantojot sistēmiskas pieejas metodes. Tādējādi tiek iegūta sistēma, kuras funkcionēšanas mērķis atbilst ilgtspējīgas attīstības mērķim.

Atslēgas vārdi: ilgtspējīga investīciju vide; ilgtspējīga attīstība; Darmšates modelis; ilgtspējīga investēšana.

Ievads

Pētījuma aktualitāte un nozīmīgums tiek saistīts ar ilgtspējīgas vides veidošanās nepieciešamību. Līdz ar ekonomikas globalizācijas procesu pastiprināšanos, investīciju diversificēšanos un investēšanā pielietojamo tehnoloģiju straujo attīstību, palielinās ekonomiskās attīstības stabilitātes draudi. Tāpēc ilgtspējīgas investīciju vides nepieciešamība krasi palielinās un tā kļūst arvien aktuālāka. Ilgtspējīga investīciju vide var būtiski paaugstināt ekonomiskās izaugsmes stabilitāti un mazināt ekonomikas krīzes izraisīto draudu klātbūtni ārējā uzņēmējdarbības vidē. Ņemot vērā investīciju atmaksāšanās ilglaicīgo raksturu un investora dabisko vēlmi saņemt investīciju projektā paredzēto ienesīgumu, ilgtspējīga investīciju vide var kļūt par nozīmīgu valsts konkurētspēju veidojošo elementu investīciju piesaistē, tā tiek uzskatīta kā nozīmīgākais ilgtspējīgas attīstības veidošanās priekšnoteikums. Ņemot vērā tēmas aktualitāti un nozīmīgumu, pētījuma mērķis tiek saistīts ar Darmšates ilgtspējīgas investēšanas modeļa pilnveidošanu un tā atbilstības izvērtēšanu ilgtspējīgas investīciju vides pamatnosacījumiem. Mērķa sasniegšanai tiek īstenoti tā saturam atbilstoši uzdevumi, nozīmīgākie no tiem – analītiski izvērtēt Darmšates ilgtspējīgas investēšanas modeli, atklāt tā priekšrocības un trūkumus; identificēt nozīmīgākos ilgtspējīgas investīciju vides veidošanās pamatnosacījumus; izstrādāt pilnveidotu Darmšates ilgtspējīgas investēšanas modeli, ņemot vērā nozīmīgākos ilgtspējīgas investīciju vides veidošanās pamatnosacījumus. Pētījuma rezultāti izmantojami tālākiem pētījumiem par ilgtspējīgas investīciju vides veidošanos un tās saistību ar ilgtspējīgu attīstību. Pētījuma rezultātus var izmantot valsts institūcijas vadības lēmumu pieņemšanai par veicamajiem pasākumiem tirgus ekonomiskās sistēmas regulēšanā ar mērķi mazināt sociāli ekonomisko un ekoloģisko krīžu iestāšanās draudus.

Pētījuma metodoloģija

Pētījuma mērķa sasniegšanā un uzdevumu izpildē tiek piemērotas savstarpēji atbilstošas pētījuma metodes, kas veido vienotu pētījuma metodiku. Plašākā mērā tiek piemērota kritiski radošā un sistēmiskas pieejas metode. To piemērošanas rezultātā tiek identificētas nozīmīgākās priekšrocības un trūkumi Darmštates ilgtspējīgas investēšanas modelī. Indukcijas un dedukcijas metode, kā arī loģiskās pieejas metode tiek piemērota ilgtspējīgas investīciju vides pamatnosacījumu izstrādei. Šīs metodes papildinot ar sistēmiskas pieejas metodi, tiek izstrādāts pilnveidots Darmštates ilgtspējīgas investēšanas modelis. Pētījumā pielietojamā metodikas ietvaros tiek izstrādāti pētījuma secinājumi, metodiku papildinot ar analīzes un sintēzes metodēm.

Pētījuma rezultāti

Pētījumu rezultāti par ilgtspējīgas investēšanas procesiem liecina, ka Darmštates definīcija ir nepilnīga un tās saturs neatbilst mūsdienu investīciju vidē eksistējošajiem draudiem un iespējām. Tāpēc darba ietvaros tiek izstrādāta atbilstošāka definīcija, kura tiek izmantota par pamatu Darmštates ilgtspējīgas investēšanas modeļa nozīmīgāko dimensiju un tās veidojošo elementu identifikācijai. Nolūkā detalizētāk un skaidrāk atklāt ilgtspējīgas investīciju vides veidošanās institucionālos, sociāli ekonomiskos un ekoloģiskus, kā arī tehnoloģiskos uz zinātniskos aspektus, Darmštates modelis tiek pārveidots, atbilstoši izstrādātās ilgtspējīgas investēšanas definīcijas saturam un būtībai. Nozīmīgs pētījuma rezultāts ir izstrādātie ilgtspējīgas investīciju vides veidošanās pamatnosacījumi, kuri tiek izmantoti Darmštates ilgtspējīgas investēšanas modeļa pilnveidošanā. Atbilstības izvērtēšanas rezultāti ir pilnīgi atbilstoši, tāpēc pilnveidotais Darmštates modelis izmantojams valdības pasākumu izstrādei un vadības lēmumu pieņemšanai par veicamajiem prioritārajiem pasākumiem ilgtspējīgas investīciju vides veidošanā.

Secinājumi

Ilgspējīgas investēšanas un ilgtspējīgas vides veidošanas nepieciešamību nosaka pasaules ekonomikas globalizācijas procesu intensitātes pastiprināšanās un salīdzinoši augsts sociāli ekonomiskās krīzes izraisītais draudu līmenis ārējā uzņēmējdarbības vidē. Darmštates ilgtspējīgas investēšanas modelis ir viens no pirmajiem mēģinājumiem izdarīt būtiskas izmaiņas ārējā investīciju vidē, kuru īstenošana varētu radīt būtisku pavērsienu ilgtspējīgai attīstībai atbilstošas investīciju vides veidošanā. Darmštates modelī iekļautais kritēriju skaits tiek uzskatīts kā pārāk liels un to piemērošana praksē tiek saistīta ar tirgus dalībnieku uzvedību reglamentējošo normatīvo aktu skaita ievērojamu palielināšanos, valdības izdevumu krasu pieaugumu un jauniem korupcijas draudiem, kā arī atsevišķu tirgus ekonomikas pašregulācijas procesu efektivitātes mazināšanos. Darmštates investēšanas modeļa pilnveidošanā tiek ņemtas vērā identificētās nepilnības modelī un aktuālākās iezīmes ārējā uzņēmējdarbības vidē, kā arī izstrādātie ilgtspējīgas investīciju vides pamatnosacījumi. Pilnveidotajā Darmštates investēšanas modelī tiek panākta tā atbilstība ilgtspējīgu investīciju vidi veidojošajiem pamatelementu sociāli ekonomiskajam un ekoloģiskajam saturam.

Izmantotie informācijas avoti

- Bush T. Sustainable Investments: Between the Faithful Servant and the Intuitive Mind. DSF Policy Paper Series. Duisenberg School finance. 2011.
- Hoffmann, J. Scherhorn G. Busch T. (2004): Darmstädter Definition Nachhaltiger Geldanlagen – Darmstadt Definition of Sustainable Investments, Wuppertal Spezial Nr. 31, Wuppertal, ISBN 3-929944-61-8
- Krosinsky C., Robins N. Sustainable Investing: The Art of Long Term Performance. New York, Routledge. ISBN-13: 978-1844075485.

- Montier J. Behavioural Investing: A Practitioners Gide to Applying Behavioral Finance. 2007, Hoboken. Wiley Finance, John Wiley & Sons. ISBN – 13: 978-0-470-51670-6
- Sauvant K.P., Orintino F. Improving the International Investment Law and Policy Regime: Options for the Future. Helsinki, Ministry for Foreign Affairs of Finland. ISBN – 13: 978-952-281-218-6
- Sweeney G., Gordon J. Real Estate: The Sustainable Investment – Strategies for the Next Generation. 2011. ISBN-13: 978-14-6-0933-831
- United Nation. World Investment Report 2014: Investing in the SDGs – Action Plan. Geneva, 2014, UN Publications Customer Service. ISBN-13: 978-92-1-112873-4